
SONARAVNO GOSPODARJENJE Z GOZDOVI

Alenka Verdinek, Kristina Sever, Andrej Breznikar, Jurij Diaci, Anton Lesnik,
Jerneja Čoderl, Zdenka Jamnik, Ljudmila Medved in Jože Prah

376

Veščina sonaravnega gospodarjenja z gozdovi je gospodarska dejavnost, ki obsega znanja in veščine o rastiščih, izbiri drevesnih vrst, sestojnih zgradb, negi in obnovi gozdov ter posnema zgradbo in razvoj naravnih gozdov. V ospredju je skrb lastnikov gozdov za celostno delovanje in ohranjanje gozdnega ekosistema na območju celotne Slovenije, vzpostavljanje biotskega ravnovesja ter povečevanje pestrosti avtohtonih rastlinskih in živalskih vrst. Načelo sonaravnosti je v Sloveniji uzakonjeno v Zakonu o gozdovih in deklarirano v Resoluciji o nacionalnem gozdnem programu. Lastniki gozdov morajo gospodariti trajnostno, sonaravno in večnamensko na celotni površini gozdov.

Ta način gospodarjenja z gozdovi ostro zavrača goloseke in monokulture, pri katerih gre za enovrstne gozdne nasade po kmetijskih načelih. Pri tem nosilci delujejo po programih ukrepanja, ki temeljijo na preteklih znanjih ravnanja z gozdovi in se imenujejo zvrsti gojenja gozdov. V sklopu sonaravnega gojenja gozdov se uporabljajo predvsem tri zvrsti gojenja gozdov. Najstarejše je prebiralno gojenje, ki izvira iz ukrepanja na manjših površinah v kmečkih gozdovih, kjer so v preteklosti »prebirali« drevesa, ko so potrebovali raznovrsten les različnih dimenzij. Pri tem na najmanjši površini rastejo drevesa različnih razvojnih stopenj. Tak način gojenja posnema naravno odmiranje dreves v pragozdu brez vpliva naravnih motenj (npr. vetrolomov). Novejše je skupinsko postopno gospodarjenje, za katero je značilen malopovršinski mozaik različnih razvojnih faz. Skladno je z razvojnimi procesi v pragozdovih, na katere vplivajo manjše naravne motnje. Sproščena tehnika gojenja gozdov pa združuje različne oblike ukrepanja in tako omogoča prilagajanje ukrepov vsaki kombinaciji rastišča in sestoja.

Znanja in veščine sonaravnega gospodarjenja z gozdovi se prenašajo s formalno izobrazbo, pa tudi neformalno med lastniki gozdov in gozdarji iz roda v rod. Zavod za gozdove Slovenije samostojno ali skupaj s pedagoškimi in raziskovalnimi ustanovami izvaja različne oblike neformalnega izobraževanja za lastnike gozdov, strokovno

izpopolnjevanje za gozdarske strokovnjake in gozdno pedagogiko za vse zainteresirane.

Pri tem je pomembno sodelovanje lastnikov gozdov z Zavodom za gozdove Slovenije in drugimi ustanovami, ki delujejo na področju sonaravnega gospodarjenja z gozdovi (Pro Silva, Pahernikova ustanova).

Začetki strokovno utemeljenih veščin sonaravnega gospodarjenja z gozdovi segajo v 18. stoletje. Leta 1770 je slovaški gozdar Franz Flameck napisal prvi znani gozdnogospodarski načrt na Slovenskem za tolminske in bovške gozdove, ki je izdelan po načelih trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. V 19. stoletju je inž. Josef Ressel začel s pogozdovanjem Krasa, dr. Leopold Hufnagel je uvedel metodo prebiralnega načina gospodarjenja v Auerspergovih gozdovih na Kočevskem in zavaroval prve pragozdove, Henrik Schollmayer je uvedel prebiralno gospodarjenje na Notranjskem in samostojno razvil kontrolno metodo. V 20. stoletju so pomembno prispevali k razvoju veščin sonaravnega gospodarjenja Edvard Pogačnik, inž. Franjo Pahernik, dr. Rudolf Pipan in prof. dr. Dušan Mlinšek, ki je utemeljil sproščeno tehniko gojenja gozdov na osnovi nege in tako začrtal doktrino slovenskega gojenja gozdov. Leta 1950 je Slovenija dobila nov zakon o gozdovih, ki je poleg prepovedi golosečnega sistema gospodarjenja uzakonil pomembne odločbe z vidika ohranjanja gozdov in strokovnega dela z njimi.



Podiranje drevesa, Hudi Kot, 2021 (foto Jožef Mrakič, Dokumentacija SEM)

IZBRANE REFERENCE

DIACI, Jurij

2006 *Nature-Based Forestry in Central Europe: Alternatives to Industrial Forestry and Strict Preservation*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire. <<https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=125918>> [1. 5. 2025].

2022 Freestyle Silviculture in Slovenia: Webinar by Continuous Cover Forestry Group. Continuous Cover Forestry Group (referat). <<https://www.youtube.com/watch?v=FWTMARalyEs>> [1. 5. 2025].

GOSPODARJENJE

2014 *Gospodarjenje z gozdovi po vzoru narave: Sonaravno gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji: Kako z gospodarjenjem ohraniti gozdove*. Ljubljana: Zavod za gozdove Slovenije.

FILMOGRAFIJA

378 *Gozd in gozdarstvo v Sloveniji* (predstavitveni film). Produkcija Zavod za gozdove Slovenije, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2021, 6 min. <https://www.youtube.com/watch?v=JHbjS_kUSEw> [1. 5. 2025].

Tako so nekoč, danes pa ... Spravilo lesa (izobraževalni film). Snemalci Teodor Perušek, Primož Havli, Milivoj Nenadić, Avgust Rotovnik, besedilo Brigita Rajšter in Anita Stepišnik, komentar Avgust Kunc, Zavod za gozdove Slovenije, montaža Teodor Perušek in Primož Havli, produkcija Foto Anka in KTV Dravograd (projektni partnerji Koroški pokrajinski muzej, Marcel Mihael Holcman Perušek, s. p., PE Dravograd, Kulturno društvo Dravograd, Sekcija Folklorna skupina Dravca), 2023, 28 min. <<https://www.youtube.com/watch?v=7EG4VENAID0>> [1. 5. 2025].